

פרק ג (פסוקים א-טז) / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרק ג נקרא על מפנה מפתיע שחיזק את מעמדו של דוד.

בפרק ב יש פירוט שמות ששת האזורים שעליהם המליך אבנר את איש בשת : הגלעד , האשור , יזרעאל , אפרים , בנימין ועל ישראל כולה. בפרק ג' יש פירוט שמות ששת הבנים שנולדו לדוד בחברון. אמנון לאחינעם היזרעאלי , כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי , אבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור (גשור הייתה בדרום הגולן) , אדניה בן חגית , שפטיה בן אביטל ויתרעם לעגלה אשת דוד. חז"ל אמרו : עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה? שחביבה עליו כעגלה (סנהדרין כא ע"א). מצאנו כבר עגלה ככינוי חיבה לאישה "לולא חרשתם בעגלתי" (שופטים יד , יח). חז"ל דרשו שעגלה זו מיכל מכך שהכינוי אשת דוד נאמר רק עליה ובודה"א ג , ג כתוב : "לעגלה אשתו". מיכל הייתה אשת נעוריו של דוד. המדרש אומר ולמה נקראה שמה עגלה? מה עגלה הזאת אינה מקבלת עול על צווארה , אף מיכל לא קבלה עול מאביה אלא קנטרה אותו. כאשר שאול ביקש להרוג את דוד בבית מיכל היא הבריחה את דוד בעלה והצילה אותו (מדרש שוח"ט לתה' נט ג-ד).

אך יש סתירה בדבר , למיכל בת שאול לא היה ילד עד יום מותה ככתוב בפרק ו פס' כב : "למיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה". יש המסבירים כי היה לה ילד. בטכס החגיגי שנערך לכבוד ארון הברית שהובא לירושלים העירה מיכל לדוד בלעג על שהשתתף בשמחה כאחד העם ועל כך נענשה ומאז לא ילדה. לפי המדרש ביום מותה נולד לה ילד בהסתמך על המילים "עד יום מותה".

רוב בני ישראל רצו שדוד ימלוך עליהם . "ודבר ה' היה עם זקני ישראל לאמר : גם תמול גם שלשם הייתם מבקשים את דוד למלך עליכם" (פס' יז). לא היה בכוחם להתנגד לאבנר "ואבנר היה מתחזק בבית שאול" (פס' ו) .

ימים רבים היו תגרות בין שני בתי המלוכה. בין בית שאול שבראשו עמד אבנר (שידע מנבואת ה' שהמלוכה עתידה לעבור לדוד פס' יח) ואיש בשת לבין בית דוד. "ודוד הלך וחזק ובית שאול הולכים ודלים" (פס' א). בית שאול הולכים ונחלשים. כדי להמחיש את התחזקותו של בית דוד הכתוב מונה את שמות בניו שנולדו בחברון.

מחמת המלחמה התחזק מעמדו של אבנר , ומחמת מעמדו הרם הרשה אבנר לקחת לעצמו את פילגש המלך המת רצפה בת איה. רצפה פירוש השם גחלת אש (מ"א יט , ו : "עגת רצפים" עוגה שנאפתה על גבי גחלים. ישע' ו , ו : "ובידו רצפה"- גחלת).

כיצד אבד איש בשת את תמיכתו באבנר?

הוא לא ידע לשמור זמן ממושך על נאמנותו של אבנר. הוא הכעיס את אבנר בתלונתו על שלקח את רצפה בת איה פילגש שאול (פילגש זו אישה בלא כתובה ובלא קידושין (סנהדרין כא ע"א). לפי מנהג הימים ההם היה יורש כיסא המלוכה לוקח לו את נשי המלך שקדם לו כסמל לחיזוק מעמדו החוקי , לפיכך חשד איש בשת באבנר שהוא רוצה להסב אליו את המלוכה בקחתו את אשת המלך המת. (בדומה לכך : "ויען המלך שלמה ויאמר לאמו : ולמה את שאלת את אבישג השנמית לאדניהו ושאליו לו את המלוכה" מל"א ב , כב. אבישג השונמית הייתה סוכנת ביתו של דוד).

מדוע נפגע אבנר מהערה זו?

בלי תמיכתו של שר הצבא הוותיק אבנר, איש בשת לא היה מצליח לעלות על כיסא המלוכה ובלי עזרתו לא יכול היה לשלוט. איש בשת היה חייב להיזהר ביחסו לאבנר ולשמור על הידידות ביניהם. אבנר לא הבין כיצד אפשר לחשוך בו שהוא רוצה להסב את המלוכה, הרי הוא האיש הנאמן ביותר לבית שאול.

כיצד הגיב אבנר?

"הראש כלב אנכי אשר ליהודה?" (פס' ח). אבנר שואל את איש בשת האם תחשוב אותי לכלב. הכלב נחשב לחיה בזויה (ש"א יז מג; כד, יד). לא סתם אמר אבנר "הכלב אשר ליהודה", בכך הגדיל את הביזיון. זוהי השפלה כפולה ומכופלת, כי היו בני יהודה בזויים בעיני איש בשת ואבנר. יש אומרים שהמשפט "ראש כלב אשר ליהודה" היה גידוף שגור בפי בני בנימין על אנשי יהודה. והכוונה האם אני אחד השפלים ביהודה שאתה חושד בי בבגידה בבית שאול. "היום אעשה חסד עם בית שאול אביך אל אחיו ואל מרעהו, ולא המציתך ביד דוד, ותפקד עלי עון האשה היום" (פס' ח). אבנר מתאונן על כפיות הטובה של איש בשת. לעת כזאת אתה מוכיח אותי על עוונתי עם האישה. אבנר מודה במעשה, אך לדעתו לא היה בו כל עוון. טובה גדולה עשיתי לך, הרי גם היום אני עושה חסד עם בית אביך עם קרוביו ורעיו. לפי פירוש אחר המשפט נאמר בתמיהה. לאחר שביזיתני האם ראוי שמהיום והלאה אוסיף לעשות חסד עם בית שאול? לפי פירוש נוסף המשפט נאמר בלעג. אכן באמת ראוי אתה שאעשה עמך חסד. אילו הייתה לאבנר כוונה כל שהיא של בגידה האם היה ממליך את איש בשת? הרי אבנר תומך בבית שאול.

מה החליט אבנר לעשות?

למרות חסדו עם בית שאול איש בשת מייחס לאבנר כוונת בגידה. אבנר האמין שדוד יכיר לו טובה אם יעזור לו ולא יהיה כפוי טובה כאיש בשת. לכן החליט לעזור לדוד, כדי שממלכת ישראל תעבור מבית שאול אל דוד. "להעביר הממלכה מבית שאול ולהקים את כסא דוד על ישראל ועל יהודה מן ועד באר שבע" (פס' י). כלומר דוד ימלוך על הארץ כולה. ערים אלה מסמנות את גבולות היישוב הישראלי הרצוף בארץ כפי שהיה המצב בראשית ימי השופטים (שופ' כ, א). אין הכוונה לדן ובאר שבע ממש. כי בני ישראל ישבו אז גם מדרום לבאר שבע וגם מצפון לדן, אלא לתחומי ערים אלה.

אבנר מחליט לפעול מיד להעברת המלוכה לדוד. כיצד יעשה זאת?

"וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתו (העמיד עצמו תחתיו כלומר : קיבל אדנותו של דוד) לאמר : למי הארץ? לאמר : כרתה בריתך אתי, והנה ידי עמך להסב אליך את כל ישראל" (פס' יב). כל ממלכתו של איש בשת הרי נתונה בידי אבנר, ברצונו הוא נתנה לאיש בשת וברצונו הוא נוטלה ממנו. על כן הוא מציע לדוד לכרות עמו ברית, כדי להסב לדוד את כל ישראל.

אבנר ייחס לעצמו גדולה וחשיבות בהיותו שר הצבא של שאול המלך משיח ה'. הוא מציע לדוד : "כרתה בריתך אתי" משמע כריתת ברית בין שווים. לא כמו אנשי יבש שאמרו לנחש : "כרת לנו ברית" (שמ"א יא, א). והגבעונים שהציעו ליהושע "כרתו לנו ברית" (יהו' ט, ו). הלשון "לנו" משמעו כריתת ברית בין חזק לחלש.

כיצד הגיב דוד?

"ויאמר : טוב, אני אכרת אתך ברית" (פס' יג).

מה היה התנאי לברית שבין דוד לאבנר?

"לא תראה את פני כי אם לפני הביאך את מיכל בת שאול בבאך לראות את פני" (פס' יג). לא תבוא לפני עד שתחזיר לי את מיכל שניתנה לפלטי בן ליש למרות רצונה (שמ"א כה , מד) דוד רצה להראות לעם שהוא חתן שאול המלך וראוי לרשת את כיסא המלוכה אחריו. דוד פונה במישרים לאיש בשת ומבקשו : "תנה את אשתי את מיכל אשר ארשתי לי במאה ערלות פלשתים" (פס' יד). מכאן למדים שלא הייתה אז מלחמה ביניהם.

מה הייתה תשובתו של איש בשת?

הוא מצא שדרישתו של דוד מוצדקת "וישלח איש בשת ויקחה מעם איש, מעם פלטיאל בן לוש (ליש)" (פס' טו). פלטיאל הוא פלטי ונזכר כאן בשמו המלא פלטיאל. שאול הפקיע את קדושי מיכל בתו לדוד, והותרה מיכל לשוב לדוד כי הייתה אנוסה ובשוגג הייתה ברשות פלטיאל.

יום שכולו אושר למיכל היה יום אסון לפלטי. עולמו חשך עליו "וילך אתה אישה הלוך ובכה אחריה עד בחרים, ויאמר אליו אבנר: לך שוב, וישב" (פס' טז). בחרים ירדה בבנימין כנראה על גבול יהודה, במורד הר זיתים מצד מזרח בדרך היורדת לירדן. כנראה איש בשת שלח את אבנר לקחת את מיכל מפלטי. ע"י שיבת מיכל שב והיה דוד לחתן המלך ויש לו זכות במלוכה גם מצד שאול (מלבי"ם).

פרק ג (פסוקים יז-סוף)

בקטע זה של הפרק נקרא כיצד ביצע אבנר את זממו. אבנר קיים את התנאי שהתנה דוד.

מה יעשה עתה כדי להעביר לדוד את הממלכה?

אבנר ישכנע את העם שיש לקחת את המלוכה מאיש בשת ולהעבירה לדוד. אבנר ניהל משא ומתן עם זקני ישראל אשר הלכו אחרי איש בשת. הוא אמר להם גם לפני כן רציתם שדוד ימלוך עליכם ואני מנעתי את הדבר, ועתה הגיע הזמן שתוכלו לעשות כרצונכם. אבנר אינו חושף את הסיבה האמיתית לשינוי שחל בו. מעמיד פנים כאילו החליט לעזוב את בית שאול כשנוכח לדעת כי המלחמה בדוד היא בניגוד לרצון ה'. ה' הבטיח את המלוכה לדוד "כי ה' אמר אל דוד לאמר: ביד דוד עבדי הושיע את עמי ישראל מיד פלשתים ומיד כל איביהם" (פס' יח). זו פעם ראשונה שדוד מכונה בתואר "עבדי" כלומר עבד ה', תואר אשר אבות האומה ונביאי ה' נקראו בו. אולי קיווה שדוד ימנה אותו לשר צבאו בהיותו שר צבא שאול ושבטי ישראל.

מדוע פנה אבנר במיוחד לשבט בנימין?

לאחר שהטה לב השבטים אחרי דוד בא בדברים עם זקני שבט בנימין. "וידבר גם אבנר באזני בנימין" (פס' יט). כאן לא דיבר עם הזקנים בלבד אלא עם כל השבט. בני שבט בנימין שבטו של שאול היו קשורים יותר בבית שאול, ייתכן שהעדיפו את איש בשת בן שבטם ועל כן היה צורך להטות את נאמנותם לדוד.

עתה יבוא אבנר אל דוד ובידו הסכמת כל העם להמליכו עליו למלך. "וילך גם אבנר לדבר באזני דוד בחברון את כל אשר טוב בעיני ישראל ובעיני כל בית בנימן" (פס' יט). את התנאים שעל פיהם הסכימו להמליכו עליהם.

אבנר בא בגלוי ובפרהסייה כדי להמליך את דוד על כל ישראל "ואתו עשרים אנשים" מגדולי ישראל.

בהרבה מקומות בתנ"ך "אנשים" הכוונה לאנשים חשובים. "כלם אנשים ראשי בני ישראל המה" (במד' יג, ג). רש"י מפרש בפסוק זה כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות. וכן מצאנו "לאנשי סכות" (שופ' ח, ה) מקביל לשרי סכות (שופ' ח, ו), וכן גם בש"א יז, יב כתוב: "זקן בא באנשים". גם בתעודות היצרניות שונות "איש" או "אנשים" עניינם מלכי המקום וגדוליו.

כיצד קיבל דוד את אבנר?

הוא קיבלו בכבוד רב וערך לאבנר ואנשיו משתה "ויאמר אבנר אל דוד : אקומה ואלכה ואקבצה אל אדני המלך את כל ישראל ויכרתו אתך ברית ומלכת בכל אשר תאווה נפשך" (פס' כא). כאן נקרא דוד לראשונה בכינוי מלך, ובפסוק יח בפעם הראשונה מכונה דוד באוזני זקני ישראל בתואר הרם "דוד עבדי". וזו הפעם הראשונה שהכתובים מזכירים צורך בברית למינוי מלך. כלומר אבנר אומר לדוד שהוא ילך ויביא את באי כח העם כולו שייכרתו אתו ברית למען יוכל למלוך עליהם לפי רצונו. דוד נתן לו ללכת, כי אין נפטרים מן המלך בלי נטילת רשות. "וילך בשלום" כי השלים עם דוד.

מה דעתכם על פעולותיו של אבנר?

אין ספק שדוד התאים למלוכה ואותו בחר ה' למלך על ישראל, אך אין אנו יכולים להסכים לפעולותיו של אבנר, מכיוון שהמניעים שפעלו אצלו היו שליליים. הראשון היה יצר הנקמה, לנקום באיש בשת על העלבון שהעליבו בעניין רצפה בת איה. השני הוא אהבת הכבוד והשררה. הוא שאף להיות שר צבא דוד על כל ישראל במקום יואב בן צרויה.

היכן היה יואב?

דוד שידע על קנאת יואב באבנר דאג להרחיקו מחברון בשעה שאבנר יופיע לכרות עמו ברית. הוא שלח אותו לפעולה צבאית לפשוט בגדוד על העמים השכנים (ש"א כז ח-ט; ל ח, טו, כג), כדי שיוכל לקבל את אבנר ללא הפרעה. כששב יואב מהפשיטה אבנר כבר לא היה בחברון.

איזה חדשות מסעירות הגיעו אליו?

"ויגידו ליואב לאמר בא אבנר בן נר אל המלך וישלחהו וילך בשלום" (פס' כג). כאן כינה הכתוב לראשונה את דוד בתואר "המלך", לאחר שכל ישראל הסכימו להמליכו למלך עליהם. כלומר אבנר היה אצל המלך בהעדרו והמתיק עמו סוד. המלך ערך לו משתה, כרת עמו ברית ושלח אותו לדרכו בשלום.

כיצד הגיב יואב?

לבו ודאי נתמלא רגשות קנאה ושנאה מדוע? יואב שנא את אבנר מכיוון שהרג את עשהאל אחיו, ואולי חשש לפגיעה במעמדו, ראה בו מתחרה בעתיד לכהונת שר הצבא. כאשר יסב את המלוכה לדוד יפקידהו דוד לשר צבא תחתיו.

מה עשה?

ראשית ניסה לפגוע בידידות שקמה בין דוד לאבנר. הוא דבר סרה באבנר. הציגו כמרגל שבא להוליך שולל את דוד התמים בדברי שקר וכזב. "ויבא יואב אל המלך ויאמר : מה עשיתה הנה בא אבנר אליך

למה זה שלחתו וילך הלוך (לחיזוק ולהדגשה). ידעת את אבנר בן נר כי לפתתך בא ולדעת את מוצאך ואת מבואך ולדעת את כל אשר אתה עשה" (פס' כד , כה). יואב הזהיר את דוד שלא יאמין באבנר, כוונתו האמתית היא לדעת כל אשר אתה עושה ולהשתמש בידיעות אלה לרעה.

דוד לא הגיב על דברי יואב. ויואב מזדרז ושולח מלאכים להשיב את אבנר חברונה בשם המלך. "ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אבנר, וישבו אתו מבור הסרה, ודוד לא ידע" (פס' כו). דוד לא ידע על שליחותו זו של יואב. בור הסרה - מקום הנקרא ביר סארה הסמוך לחברון ליד הדרך לירושלים, ויהודי חברון קראו לו מקווה שרה. אחרים משערים כי הוא עין סירה במרחק 3 ק"מ בערך צפונית מערבית לחברון.

אבנר שב בתומו לחברון, לא חשד בשום כוונה רעה. הוא חשב שיואב השיבו לפי פקודת דוד. יואב חיכה לו ליד השער. "ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי, ויכהו שם החמש, וימת בדם עשהאל אחיו" (פס' כז). כלומר יואב היטה את אבנר מן הדרך אל תוך השער לדבר אתו בשלי מופיע פעם יחידה במקרא כנראה בשלווה ובביטחון (רלב"ג). כמו "ישליו אהביך" (תה' קכב, ו) "ישליו אהלים" (איוב יב, ו). יש המפרשים בכזב במרמה משרש "שלה", כמו אל תכזב בשפחתך" מ"ב ד, טז ושם בפסוק כח כתוב "לא תשלה אתי".

יואב ביצע מעשה רצח מתוכנן. הכה באיבר שבו אבנר הכה את עשהאל בחמש (ב, כג). החלק הרך שבין הצלעות לירך. באכדית אזור הבטן התחתונה. וחז"ל דרשו דופן החמישית מקום שמרה וכבד תלויים בו. רצח עשהאל הייתה אמתלה בפי יואב. הסיבה העיקרית הייתה הקנאה. הוא הרגו בעטיו של הברית שכרת עם דוד.

מה הייתה תגובתו של דוד שנודע לו רצח אבנר?

רצח אבנר בידי יואב היה למורת רוחו של דוד. הוא גם חשש שאויביו יעלילו עליו ויאמרו כי ידו הייתה ברצח וכי בפקודתו נעשה הדבר. היה עליו לעשות מאמץ כדי לגלות את רגשי הערצתו לאבנר ואת יחס הבוז לרוצחו. דוד הדגיש שלא היה לו שום חלק במעשה ולא ידע עליו כלל. "נקי אנכי וממלכתי מעם ה' עד עולם מדמי אבנר בן נר" (פס' כח). מכיוון שהברית כללה גם קללות למפירי הברית מעביר דוד את הקללה מעצמו ומביתו אל בית יואב. דמי אבנר שנשפכו חינם ייפלו על ראש יואב ויפגעו בו. דוד קילל את יואב בחמת רוחו. לא יחדל מלהיות בבית יואב "זב ומצרע". בכמה מקומות במקרא נסמך הזב למצורע (ויק' כב, ד; במד' ה, ב), והמצורע עצמו נחשב למת (במ' יב, יב). הצד השווה לשניהם שיש לשלחם ממחנה ישראל לבל יטמאוהו (במד' ה ב-ד). "ומחזיק בפלך" - פיסח הנשען על משענתו (רש"י ורד"ק). ויש המפרשים פלך כלי טויה, והכוונה שיהיו חלשים ולא יהיו מוכשרים אלא להחזקת פלך שהיא מלאכת נשים (מש' לא, יט). "ונופל בחרב" כלומר בחרב האויב. "וחסר לחם" עני חשוב כמת. יש בקללה זו דמיון לתוכחת הפורענות של איש האלקים אל עלי. "והיה כל הנותר מביתך יבוא להשתחות לו לאגורת כסף וככר לחם ואמר: ספחני נא אל אחת הכהנות לאכול פת לחם" (ש"א ב, לו).

"ויואב ואבישי אחיו הרגו לאבנר על אשר המית את עשהאל אחיהם בגבעון במלחמה" (פס' ל). יואב הרג את אבנר גם כשליחו של אחיו ולכן נחשבו שניהם כרוצחיו. פסוק זה בא ללמדנו שלא היה ליואב דין של גואל דם משום שעשהאל אחיו נהרג במלחמה בניגוד לאבנר שנהרג בימי שלום. לנהרג במלחמה אין גאולת דם. זהו שאמר דוד: "וגם אתה ידעת

את אשר עשה לי יואב בן צרויה אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם וישם דמי מלחמה בשלם" (מ"א ב, ה).

דוד הכריז אבל לאומי על מות אבנר הוא ציווה על כל שריו ועבדיו ואף על יואב לנהוג מנהג אבל, לקרוע את בגדיהם לחגור שקים ולספוד לפני אבנר, אף הוא המלך עצמו השתתף בהלווייתו של אבנר כדי להראות שהוא חולק לו כבוד רב, למרות שאין דרכם של מלכים לחלק כבוד לנתיניהם. לפי ההלכה התלמודית אין המלך הולך אחר מיטת קרוביו. דוד קונן על מות אבנר וקילל את רוצחו קללה נמרצת.

מה הייתה קינתו של דוד?

מתוך כאב קונן דוד "הכמות נבל ימות אבנר?" איך קרה הדבר שאבנר גיבור המלחמה נפל לא בקרב אלא כפושע שנידון למיתה. הוא לא נפל כשבוי בידי אויביו שאסרו את ידיו ואת רגליו, אלא כגיבור חופשי ואמיץ כוח שנרצח בערמה בידי בן עוולה.

"ויספו כל העם לבכות עליו, ויבא כל העם להברות את דוד לחם בעוד היום, וישבע דוד לאמר: כה יעשה לי אלוקים וכה יסיף כי אם לפני בוא השמש אטעם לחם או כל מאומה" (פס' לד, לה).

סעודת ההבראה היא מנהג עתיק יומין. עד היום קיים מנהג סעודת ההבראה שמגישים לאבלים אחרי קבורת המת, אבל דוד בדומה לאנשי יבש גלעד (א, יב) קיבל עליו תענית עד הערב.

כיצד הגיב העם על התנהגותו של דוד?

כל העם הבין כי הוא אבל ודואב על מות אבנר והדבר מצא חן בעיניהם. "ככל אשר עשה המלך בעיני כל העם טוב" (פס' לו). כשם שכל שאר מעשי המלך נראו טובים והגונים בעיני העם. "וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא הייתה מהמלך להמית את אבנר בן נר" (פס' לז).

מדוע אין דוד מעניש את יואב?

דוד עדיין לא התחזק במלכותו זה עתה משחו אותו למלך, הוא פחד להעניש את יואב. לא רצה להעלות עליו חמת משפחת בני צרויה מרי הנפש ובעלי ההשפעה ביהודה שיכולים היו לעורר נגדו רבים מבני יהודה. "ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני" (פס' לט). אין ביכולתו להענישם כי חזקים הם ממנו ה' יענישם. "ישלם ה' לעשה הרעה כרעתו" (פס' לט). דוד מסר את דינו של יואב בידי שמיים. קריאת הפרק ע"י חלוקת תפקידים.

ניב

שר וגדול נפל היום בישראל (פס' לח).
הוראתו: אדם רם מעלה נהרג.

עבודה בכתב

- 1) כיצד איבד איש בשת את תמיכתו באבנר?
- 2) מדוע נפגע אבנר מהתנהגותו של איש בשת?
- 3) מה החליט אבנר לעשות וכיצד ביצע את זממו?
- 4) מה היו המניעים לפעולתו?

- (5) היכן היה יואב כשאבנר הגיע לחברון?
(6) איזה חדשות מסעירות הגיעו ליואב כששב לחברון? כיצד הגיב?
(7) כיצד נהרג אבנר?
(8) מה הייתה תגובת דוד בהיודע לו דבר הרצח?
(9) מה הייתה קינתו של דוד?
(10) מה הייתה תגובת העם להתנהגות דוד?

(11) כתבו חיבורים:

- (א) נאום אבנר אל העם לטובת דוד.
(ב) תגובת יואב לחדשות המסעירות בשובו לחברון.
(ג) דברי ההספד של דוד על אבנר.

(12) כתבו בלשון הספר ביטויים המביעים:

- (א) בוז כלפי שבט יהודה בפי אבנר.
(ב) לשון שבועה בפי אבנר.
(ג) אבנר מנהל משא ומתן עם זקני ישראל.
(ד) התנאים לפיהם יסכימו ישראל ושבט בנימין לקבל את דוד למלך.
(ה) לדברי יואב אבנר איש פיקח וערום.
(ו) ביטוי לאבל לאומי.
(ז) מנהג סעודת ההבראה.
(ח) לשון שבועה בפי דוד.
(ט) מלך חדש שטרם ביסס את מלכותו.

(13) מי אמר למי?

- (א) למי הארץ.
(ב) לא תראה את פני כי אם לפני הביאך את מיכל בת שאול.
(ג) ביד דוד עבדי הושיע את עמי ישראל מיד פלשתים.
(ד) ומלכת בכל אשר תאווה נפשך.
(ה) למה זה שלחתו וילך הלוך.
(ו) כי לפתתך בא ולדעת את מוצאך ואת מבואך.
(ז) קרעו בגדיכם וחררו שקים וספדו לפני אבנר.
(ח) כנפול לפני בני עולה נפלת.